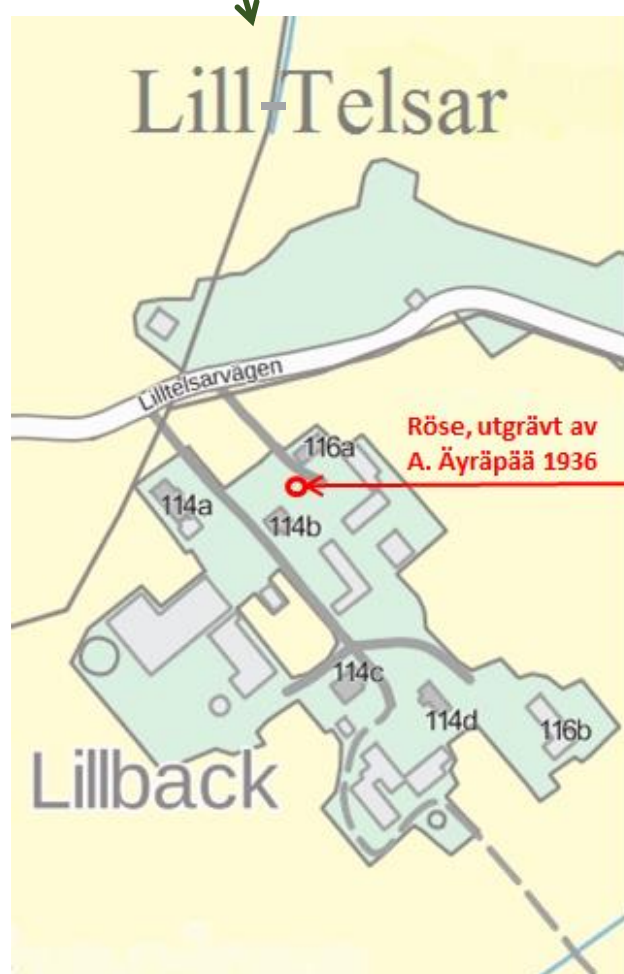

FORNMINNEN PÅ STORBACKEN OCH LILL-TELSAR I MALAX

2.

Lill-Telsar

Äyräpää 1936

KM 10247:1-5, 10437:1-13

År 1935 hittade Elis och Erik Åberg på gården av sitt hem Åberg i Övermalax i ett stenröse järnföremål som sändes till NM. Följande sommar utförde A. Äyräpää en utgrävning på stället.

På gården, delvis på Udde, delvis på Åbergs hemman var ett stort röse, c 20 x 15 m, som under olika tiden hade tjänat som stenlager åt invånarna: stenar hade tagits till olika ändamål. Röset hade haft en kantkedja av större stenar, det var knappt högre än omgivningen, utan centralsten.

Röset var utan jordfyllning. Stenarna överst var tämligen stora, under dem mindre stenar samt nederst bottenstenarna, som var igen något större samt kulturlagret. Jorden var ganska mörk, dvs. kulturjord på en del av röset. Två koncentrationer av brända ben kunde konstateras: / på ett ställe hittades ben omkr. punkt 1, ca 70 cm djupt från ytan c. 500 gr brända ben samt två fragment av en brons-halsring. På benena och fragmenterna låg en flat sandstenshäll, som troligen var satt där för att täcka benena. Utom ben och ovan. frgm. hittades en bit av en glaspärla, och en bit av ett benföremål.

Andra benområdet omfattade ben på ett 3 x 2 m område med en koncentration av mycket små bitar av c 300 gr. Ben och fyndena låg här c 10 cm djupare än vid det förstnämnda stället. Djupast funna ben var c 1 m från rösytan. På sidan av detta benområde hade pojkarna Åberg hittat övre i röset järnföremål, som inte tycks höra ihop med detta benkoncentration.

Jorden i botten var smutsfärgat, svart, på några ställen mycket kolhaltigt, ställvis 20-25 cm starkt. Äyräpää antar, att här kan det ha varit fråga om en låg grop innanför röset, där den dödes brända ben samt gravgåvorna har lagts. Några föremål och fragment hittades bland bottenstenarna.

fyndena dateras till senast c 500 e Kr, folkvandringstid
xpänsak

Lill-Telsar

Äyräpää 1936

KM 10247: 1–5, 10437: 1–13

År 1935 hittade Elis och Erik Åberg på gården av sitt hem Åberg i Övermalax i ett stenröse järnföremål som sändes till Nationalmuseum. Följande sommar utförde A. Äyräpää en utgrävning på stället.

På gården, delvis på Udds, delvis på Åbergs hemman var ett stort röse, ca 20 m x 15 m, som under olika tider hade tjänat som stenlager åt invånarna. Stenar hade tagits till olika ändamål.

Röset hade haft en kantkedja av större stenar, det var knappt högre än omgivningen, utan centralsten.

Röset var utan jordfyllning. Stenarna överst var tämligen stora, under dem mindre stenar samt nederst bottenstenarna, som var igen något större samt kulturlagret. Jorden var ganska mörk, d.v.s. kulturjord på en del av röset. Två koncentrationer av brända ben kunde konstateras:

1. På ett ställe hittades ben omkring punkt 1, ca 70 cm djupt från ytan ca 500 gr brända ben samt två fragment av en brons Halsring. På benena och fragmenterna låg en flat sandstenshäll, som troligen var satt där för att täcka benena. Utom ben och ovan nämnda fragment hittades en bit av en glaspärla, och en bit av ett benföremål.

2. Andra benområdet omfattade ben på ett 3 m x 2 m areal med en koncentration av mycket små bitar av ca 300 gr. Ben och fyndena låg här ca 10 cm djupare än vid det förstnämnda stället. Djupast funna ben var ca 1 m från rösytan. På sidan av detta benområde hade pojkarna Åberg hittat i övre röset järnföremål, som inte tycks höra ihop med denna benkoncentration.

Jorden i botten var smutsfärgat, svart, på några ställen mycket kolhaltigt, ställvis 20–25 cm starkt. Äyräpää antar, att här kan det ha varit fråga om en låg grop innanför röset, där den dödes brända ben samt gravgåvorna har lagts. Några föremål och fragment hittades bland bottenstenarna.

Fynden dateras till senast ca 500 e. Kr, folkvandringstid.

Kartta 1.

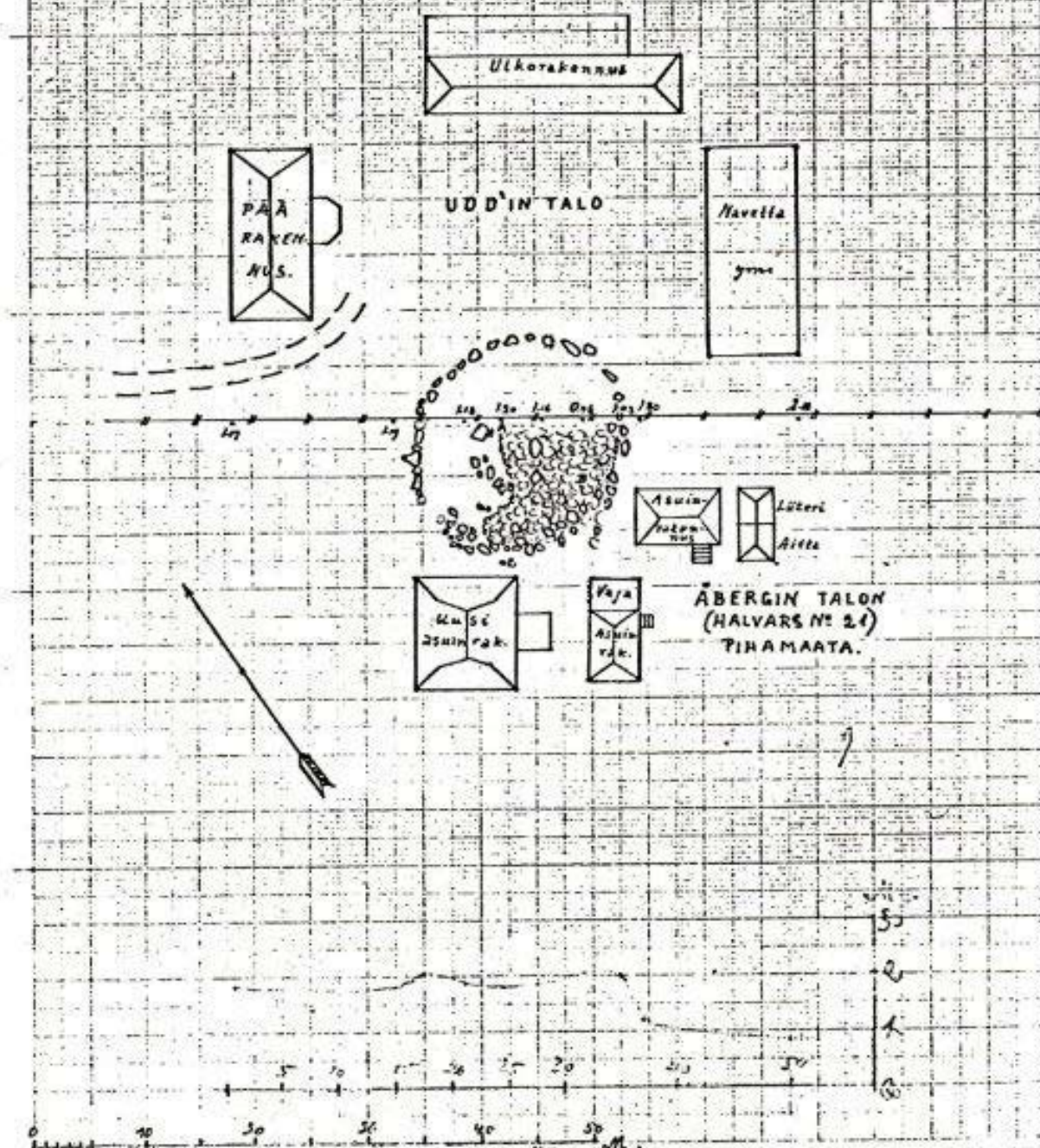
MAALAHTI-ÖVERMALAKS
LILL-TELSAR
HAUTARAUNIO
ÅBERGIN (HALVARS N° 21)
JA UDD'IN TALOJEN
PIHAMAILLA

Kalvauksen Kairisröja
Polonneenluon löyöaluet
Oja-Envaanituslukuja (Kp. 16)

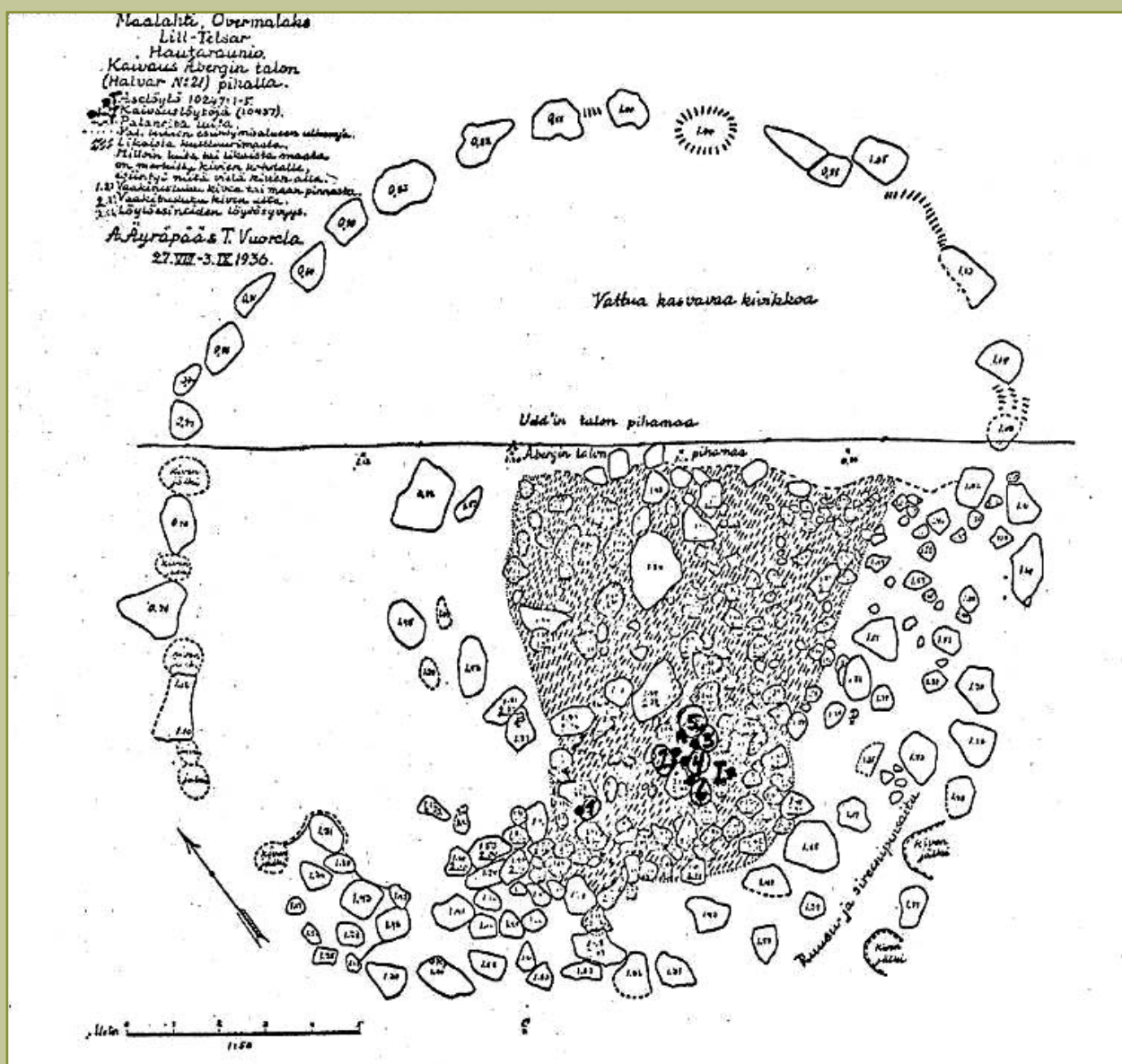
M 5 10 15 20 25

1:500.

Kart. J. Vuorela ja A. Ayräpää
30. VIII 1936 (sitressa)

3. Hautaraunio Halvauin ja Uddin talon pihamaalla, joka-
seuruiin tilasta, vajaa katalta. Mies seisoo löytökalulla 10247:1-4.
Tavustalla Uddin, etualalla Halvauin talon rakennuksia. 27.8.36.

Här syns numrena på alla små delar. Troligen är NM 10437:10 och 8 bitar av en brons Halsring och NM 10437:13 kan också vara det.

NM 10247:3 spjutspetsen överst, NM 10247:5 är ringen och NM 10247:4 är spjutspetsen nederst.

Sidans föremål är från **Lill-Telsar** och
fotograferade vid Museiverket av © **Mikael Herrgård**.

Tveeggad swardsslida NM 10247:2 och NM 10247:1 på den kortare biten av ett tveeggat svärd.
De finns inte uppräknade i Nationalmuseets (NM) fyndrapport.

Rembeslag (av brons) NM 10437:6

Sidans föremål är från **Lill-Telsar** och
fotograferade vid Museiverket av © **Mikael Herrgård**.

Våra ortnamn

Ortnamnen har i Österbotten varit i bruk under hela den tid som landskapet varit befolkat, under förhistorisk tid lika väl som under medeltid och därefter. Detta får vi vara helt säkra på, landskapet kan inte ha bebotts av en stum nation. Namnen är en del av vår miljö, och vill vi skydda vår miljö bör vi skydda ortnamnen.

Våra intressanta ortnamn utgör en del av det kulturarv som ödet satt oss att förvalta. Vi bör bevara kännedomen om ortnamnen och vilka lokaler de betecknar, och vi bör bibehålla namnen i dagligt bruk.

Vi skall vara stolta över våra ortnamn. De är en icke oväsentlig del av den kultur som vi har rätt att kalla vår egen, även om ortnamnsbeståndets karaktär geografiskt inlemmar oss i en allmäneuropeisk gemenskap, och kronologiskt i en gemenskap med österbottniska namngivargenerationer under gångna århundraden och årtusenden.

Ortnamnen Jonkaisbränno, Jonkais, Telsar, Lill-Telsar och Stor-Telsar

Jonkaisbränno är ett sammansatt ortnamn, det består av **Jonkais** och **Bränno**. **Jonkais** är ett ställe på den fordom gytjiga och sankta Övermalaxslätten och nära intill ligger den upphöjning, som kallas **Jonkaisbränno**. Platsen är ett berömt fornfyndsställe. Terrängen i Övermalax har under slutet av järnåldern varit sådan att **Telsar** och **Jonkaisbränno** varit backar omgivna av gytjiga och fuktiga strandängar med värdefulla foder- och betesresurser.

Jonk är ett ord för sumpmark eller våtmark. **Jonkais** är från jonka med tilläget *-is*, ett tillägg, som ofta förekommer i Finland. **Brenn/bränn/bränno** har inget med brinna och svedja att göra, enligt Ralf Norrman. Namnen med bränn ligger ofta på en karg backe där ingen velat svedja och många namn med bränn hör ihop med vattennamn som Brännsjön, Brännträsk, Brännvattnet. Vatten brinner inte, påpekar Ralf Norrman.

Namnet **Telsar** har två leder och skall uppdelas i *Tel-sar*. Förleden **Tel** är vattenordet *tel* och **sar** betyder våtmarken eller det fuktiga stället. Lill-Telsar och Stor-Telsar finns och fanns i närheten av Telsar.

Källa:

Ralf Norrman: *Några österbottniska vattennamn*,
Scriptum 1988

Tips: Läs och notera Ralf Norrmans hänvisningar till motsvarande ortnamn i kontinentala Europa.

Siri Hagback

Sidornas (1–8) framställning:

Vidar Björknäs (sidan 1), Siri Hagback (s. 2–5 från Museiverkets kopior, skanning, avskrift, 6–7 bildtexter; 8), Mikael Herrgård (6–7, bilder), Göran Strömfors (layout).